

Trossamfund

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas 15 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2009. Yrkandena avser frågor om överläggningar med Svenska kyrkan om dess ekonomiska villkor, begravningsverksamheten, statlig hjälp med avgifter till trossamfunden, samförstånd och dialog mellan kulturella och religiösa grupper, fri församlingstillhörighet, lagen om Svenska kyrkan, Svenska kyrkans begravningsmonopol samt stimulans av debatten om värden.

Utskottet har avstyrkt samtliga motionsyrkanden. I betänkandet finns två reservationer.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet i förslagspunkt 5	4
Utskottets överväganden	5
Svenska kyrkan	5
Begravningsverksamheten	11
Statlig hjälp med avgifter till trossamfunden	14
Samförstånd och dialog mellan religiösa och kulturella grupper	16
Motionsförslag som behandlats i förenklad ordning	17
Reservationer	19
1. Svenska kyrkan, punkt 1 (s, v, mp)	19
2. Statlig hjälp med avgifter till trossamfunden, punkt 3 (v, mp)	20
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	21
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2009	21

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Svenska kyrkan

Riksdagen avslår motion 2009/10:Kr286 yrkande 3.

Reservation 1 (s, v, mp)

2. Begravningsverksamheten

Riksdagen avslår motionerna 2009/10:K211, 2009/10:K244, 2009/10:K262 och 2009/10:K352.

3. Statlig hjälp med avgifter till trossamfunden

Riksdagen avslår motionerna 2009/10:K298, 2009/10:K322, 2009/10:K323 och 2009/10:K359 i denna del.

Reservation 2 (v, mp)

4. Samförstånd och dialog mellan religiösa och kulturella grupper

Riksdagen avslår motion 2009/10:K336.

5. Motionsförslag som behandlats i förenklad ordning

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som finns upptagna under denna punkt i utskottets förteckning över avstyrkta motionsyrkanden.

Stockholm den 12 november 2009

På konstitutionsutskottets vägnar

Berit Andnor

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Berit Andnor (s), Per Bill (m), Margareta Cederfelt (m), Andreas Norlén (m), Stefan Tornberg (c), Yilmaz Kerimo (s), Cecilia Wigström i Göteborg (fp), Helene Petersson i Stockaryd (s), Björn Leivik (m), Billy Gustafsson (s), Ingvar Svensson (kd), Marianne Berg (v), Phia Andersson (s), Mikael Johansson (mp), Karl Sigfrid (m), Sinikka Bohlin (s) och Birgitta Sellén (c).

Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet i förslagspunkt 5

Motion	Motionärer	Yrkanden
5. Motionsförslag som behandlats i förenklad ordning		
2009/10:K246	Hans Wallmark (m)	1 och 2
2009/10:K344	Yvonne Andersson (kd)	
2009/10:K359	Fredrik Schulte (m)	i denna del
2009/10:K367	Helena Bargholtz m.fl. (fp)	
2009/10:K385	Jan R Andersson (m)	

Utskottets överväganden

Svenska kyrkan

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker ett motionsyrkande (s) om överläggningar med Svenska kyrkan angående dess ekonomiska villkor.

Jämför reservation 1 (s, v, mp).

Motionen

I motion 2009/10:Kr286, yrkande 3, begär Carina Hägg m.fl. (s) ett tillkännagivande om att regeringen bör ta upp nya överläggningar med Svenska kyrkans ledning för att finna långsiktiga lösningar utifrån en helhetsbedömning av förändringar beträffande Svenska kyrkans ekonomiska villkor. De anför bl.a. att regeringen kommer att ge Riksantikvarieämbetet i uppdrag att i samråd med bl.a. Svenska kyrkan utarbeta riktlinjer för att tillämpningen av bestämmelserna om de kyrkliga kulturminnena ska kunna utformas så att större hänsyn kan tas till de önskemål som finns i församlingarna. Vidare anför de att Svenska kyrkan anser att den kyrkoantikvariska ersättningen är för låg i jämförelse med de utfästelser som gjorts och borde höjas om Svenska kyrkan ska kunna ta det ansvar som förväntas genom överenskommelsen mellan Svenska kyrkan och staten. En grundläggande förutsättning för hela kyrka–stat-reformen vid millennieskiftet var, anför motionärerna, att Svenska kyrkans verksamhetsförutsättningar inte skulle försämrans på grund av reformen.

Bakgrund

Stat–kyrka-reformen

Riksdagens principbeslut år 1995 innebar att kulturminneslagens (1988:950) skydd för kyrkliga kulturminnen skulle behållas även vid ändrade relationer mellan staten och Svenska kyrkan. I princippropositionen (prop. 1995/96:80 s. 38 f.) uttalades att relationsändringen inte borde leda till försämrade förutsättningar för vård och underhåll av de kulturhistoriska värdena inom kyrkan. Vidare framhölls (s. 40) att bevarandet av de kyrkliga kulturvärdena var en angelägenhet för hela samhället och det svenska folket och att det inte var rimligt att den totala kostnaden för detta allmänintresse skulle bäras endast av Svenska kyrkans medlemmar. De skyddsbestämmelser som finns innebär inskränkningar och ibland fördringar vid skötseln av egendomen. Svenska kyrkan borde därför enligt principbeslutet kunna få viss ersättning för vård av kulturhistoriskt värdefull egendom.

Regeringen uttalade i proposition 1998/99:38 Staten och trossamfunden – begravningsverksamheten, kulturminnena, personalen, avgiftsbetalningen m.m., s. 141, att i god tid före tioårsperiodens utgång skulle ett underlag tas fram till en allsidig belysning av de kyrkoantikvariska frågorna. Härigenom ges möjlighet, anförde regeringen, att inom lämplig tid efter relationsändringen följa upp och analysera dessa frågor i belysning av såväl de ekonomiska förutsättningarna som de krav som ställs på Svenska kyrkan enligt 4 kap. kulturminneslagen. Vidare anfördes att utgångspunkten var att staten, i enlighet med principbeslutet om ändrade relationer mellan staten och Svenska kyrkan, långsiktigt skulle ge ersättning för vård och underhåll av de kyrkliga kulturvärdena. Om inte erforderlig finansiering kunde ordnas inom reformens ram eller det aktuella utgiftsområdet, vilket angavs vara regeringens ambition, var statens utgångspunkt att väsentligt minska det statliga stödet efter tioårsperioden. Regeringen avsåg att överväga att under perioden och för tiden därefter införa någon form av avgift eller skatt. Skulle detta inte visa sig lämpligt kunde det enligt regeringen bli nödvändigt att pröva en sänkning av ambitionen på området.

I den nämnda propositionen behandlades kostnads- och finansieringsfrågan, inklusive frågan om den statliga ersättningens omfattning, för åren 2000–2009. Innan tidsperioden löper ut förutsätts, anfördes det i propositionen (s. 137), att regeringen överväger de med finansieringen av reformen sammanhängande frågorna på nytt efter överläggningar med Svenska kyrkan. Överväganden om ersättningens storlek efter tioårsperiodens utgång borde, anförde regeringen, ske efter särskilda överläggningar mellan staten och Svenska kyrkan (s. 141).

De s.k. prästlönstillgångarna har varit befriade från inkomst- och förmögenhetsskatt under en övergångsperiod. Förmögenhetsskatten avskaffades från och med den 1 januari 2007 (prop. 2007/08:26, bet. 2007/08:SkU15, rskr. 2007/08:92). De normala skattereglerna ska, enligt proposition 1998/99:38 s. 212, gälla även för Svenska kyrkan. Under tioårsperioden 2000–2009 inkomstbeskattas inte avkastningen från prästlönstillgångarna och inte heller förmögenhetsbeskattas prästlönstillgångarna. För tiden därefter ska beskattningen, anfördes det i propositionen, ses över med utgångspunkt i principbeslutet om stat–kyrka-reformen. I propositionen anfördes vidare att den lagtekniska utformningen i sig inte innebar något ställningstagande till vilka regler som ska gälla för följande år. En förlängning av undantaget förutsätter dock, enligt regeringen, ett nytt riksdagsbeslut om förlängning eller en modifiering av övergångsregeln.

Kyrkomötet

I Kyrkostyrelsens skrivelse 2009:1 till kyrkomötet med förslag till verksamhetsinriktning och ekonomiska ramar för den nationella nivån åren 2010 till 2012 anfördes att den viktigaste intäkten i Svenska kyrkan är kyrkoavgiften samt att på kort sikt utgör svängningarna på värdepappersmarknaderna den största ekonomiska osäkerheten i budgeten. Vidare anfördes följande.

Andra faktorer som kan ha betydelse för verksamheten under planeringsperioden är bland annat förändringar i skattesystemet som påverkar avgiftsunderlaget, ökad konkurrens på insamlingsmarknaden, politiska beslut kring offentliga bidrag samt rekryteringsvårigheter. Nuvarande skattefrihet för prästlönetillgångar liksom beslutet om beloppen för kyrkoantikvarisk ersättning gäller fram till och med 2009. Resultatet av överläggningar med staten i dessa frågor är idag inte kända. För den kyrkoantikvariska ersättningen har i budgeten antagits en förlängning på 2009 års nivå. Effekten av en eventuell beskattning av prästlönetillgångar kommer att påverka budgeten från år 2011.

Regeringens skrivelse om kyrkoantikvariska frågor

I skrivelse 2008/09:220 Kyrkoantikvariska frågor redovisas hur den kyrkoantikvariska ersättningen använts och vilka resultat som uppnåtts under perioden 2000–2009. Skrivelsen, som har hänvisats till kulturutskottet, behandlar också tillgängligheten till kyrkliga kulturminnen m.m.

I ärendet har Svenska kyrkan inkommit med närmare angivna redovisningar till regeringen för hur den kyrkoantikvariska ersättningen använts och för vilka resultat som uppnåtts samt en särskild skrivelse om det kyrkliga kulturarvet. Vidare har Riksantikvarieämbetet på uppdrag av regeringen inkommit med en rapport om fördelningen av kyrkoantikvarisk ersättning under de första sju åren med tonvikt på om insatserna haft de effekter som staten eftersträvat, dvs. om fördelningen kan förmodas leda till ett bevarat kulturarv.

Regeringen gör i skrivelsen bedömningen att den kyrkoantikvariska ersättningen har fördelats i enlighet med de principer som slogs fast i samband med relationsändringen mellan staten och kyrkan. Den kyrkoantikvariska ersättningen har, enligt regeringens bedömning, stor betydelse för bevarandet av det kyrkliga kulturarvet. Vidare bedömer regeringen att utvecklingen när det gäller tillgänglighet uppfyller de mål som sattes upp i överenskommelsen mellan staten och Svenska kyrkan.

Regeringen anför i skrivelsen att pågående samhällsförändringar kan komma att innebära utmaningar för vården och bevarandet av det kyrkliga kulturarvet. Regeringen anser att staten även fortsättningsvis bör ta ett ansvar för att tillsammans med Svenska kyrkan stödja och stärka det kyrkliga kulturarvet. Villkoren för den kyrkoantikvariska ersättningen bör präglas av långsiktighet och förutsägbarhet. Regeringen förklarade sig ha för avsikt att återkomma till riksdagen med förslag till den kyrkoantikvariska ersättningens långsiktiga nivå i budgetpropositionen för 2010.

Kulturutskottet har i betänkande 2009/10:KrU4 bl.a. förklarat sig dela regeringens bedömning att den kyrkoantikvariska ersättningen har haft stor betydelse för bevarandet av det kyrkliga kulturarvet. Kulturutskottet har vidare uttalat att det med tillfredsställelse noterar att regeringen i budgetpropositionen för år 2010 aviserar att stödet under den kommande femårsperioden bör uppgå till 460 miljoner kronor per år samt att det kommer att ta ställning till regeringens förslag om kyrkoantikvarisk ersättning i budgetbetänkande 2009/10:KrU1. Slutligen bör nämnas att kulturutskottet har

framhållit att det finns starka skäl för regeringen att tillsammans med Svenska kyrkan i god tid före 2014 överväga om det åtagande för vård, underhåll och brukande av det gemensamma kulturarvet som Svenska kyrkan gjort motsvaras av den kyrkoantikvariska ersättning som staten utfäst sig att ge ut. Diskussionen får, anförde utskottet, utvisa i vad mån en översyn av åtagande och ersättning för detta bör ske inför perioden efter år 2014.

Budgetpropositionen för 2010

I budgetpropositionen för 2010 pekar regeringen på att det kyrkliga kulturarvet har byggts upp under närmare ett årtusende och utgör en väsentlig del av vår historia. Det är av stor betydelse att detta gemensamma kulturarv bevaras, brukas och är tillgängligt för dagens och kommande generationer. Svenska kyrkan har enligt lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. (kulturminneslagen) rätt till viss ersättning av staten för kulturhistoriskt motiverade kostnader i samband med vård och underhåll av de kyrkliga kulturminnena (den s.k. kyrkoantikvariska ersättningen). Ersättningen är en följd av skyddsbestämmelserna i kulturminneslagen, som innebär förordningar och inskränkningar vid förvaltningen av de kyrkliga egendomarna. Riksdagen har tidigare beslutat om ersättningens storlek under perioden 2002–2009.

I skrivelsen om kyrkoantikvariska frågor visades, framhålls det i budgetpropositionen, att den kyrkoantikvariska ersättningen har fördelats i enlighet med de principer som slogs fast i samband med relationsändringen mellan staten och kyrkan. Ersättningen har också haft stor betydelse för bevarandet av det kyrkliga kulturarvet. För att säkerställa det långsiktiga bevarandet av de kyrkliga kulturminnena föreslår regeringen att ersättningen 2010 ska vara 460 miljoner kronor. Det är regeringens avsikt att detta belopp ska utgå t.o.m. 2014. Härigenom ges Svenska kyrkan, enligt regeringen, goda och stabila planeringsförutsättningar att göra de bedömningar och prioriteringar som är nödvändiga för ett långsiktigt bevarande av de kyrkliga kulturminnena. Satsningen ligger i linje med regeringens prioritering av att värna kulturarvet för framtiden.

Utgångspunkten för den framtida ersättningen bör enligt vad som anförs i propositionen vara att Svenska kyrkan, inom ramen för gällande bestämmelser, ska ges ökade möjligheter att disponera över de kyrkliga kulturminnena i enlighet med församlingarnas behov och att riktlinjer för en diversifierad användning av kyrkobyggnaderna är av särskild betydelse. För att förbättra förutsättningarna för församlingarna att förvalta kulturarvet har regeringen i skrivelsen om kyrkoantikvariska frågor aviserat att Riksantikvarieämbetet ska få i uppdrag att i samråd med Svenska kyrkan och andra berörda parter utarbeta föreskrifter, allmänna råd och riktlinjer för att tillämpningen av kulturminneslagen ska bli mer enhetlig när det gäller de kyrkliga kulturminnena.

Kontakter med Svenska kyrkan

När det gäller den kyrkoantikvariska ersättningen har Kulturdepartementet inför den kyrkoantikvariska skrivelsen (skr. 2008/09:220) haft fortlöpande kontakter på tjänstemannanivå med företrädare för Svenska kyrkan, enligt upplysning från Kulturdepartementet. Detta har skett bl.a. inom ramen för en arbetsgrupp där även Riksantikvarieämbetet och länsstyrelserna har varit företrädade. Kulturdepartementet har vidare upplyst att det förekommit underhandskontakter och möten mellan den politiska ledningen på Kulturdepartementet och Svenska kyrkans ledning.

Därutöver har Svenska kyrkans ledning varit i kontakt med den politiska ledningen på Finansdepartementet.

Finansminister Anders Borgs svar på skriftlig fråga om skattebeläggning av prästlönetillgångarna (2009/10:122)

Finansminister Anders Borg har, med anledning av en skriftlig fråga från Göran Persson i Simrishamn (s) angående hantering av övergångstidens utgång vad gäller skattefrihet för prästlönetillgångar och rätten till tjänstledighet för förtroendeuppdrag inom Svenska kyrkan, i ett svar den 2 november 2009 lämnat bl.a. följande uppgifter angående beskattning av prästlönetillgångarna.

En förlängning av övergångsreglerna alternativt ett permanentande av dessa skulle, förutom att ett nytt riksdagsbeslut skulle behövas, innebära en påverkan på de offentliga finanserna. Den 21 september 2009 överlämnade regeringen budgetpropositionen för 2010 till riksdagen. I budgetpropositionen har regeringen inte föreslagit någon förlängning av skattefriheten för prästlönetillgångarna.

Jag har för närvarande inte någon avsikt att vidta några förändringar av den nu gällande övergångstiden. Liksom frågeställaren anser regeringen dock att det är av stor betydelse att det kyrkliga kulturarvet bevaras för kommande generationer. För att säkerställa det långsiktiga bevarandet av de kyrkliga kulturminnena föreslår regeringen därför i budgetpropositionen för 2010 att den kyrkoantikvariska ersättningen ska uppgå till 460 miljoner kronor under 2010. Det är regeringens avsikt att detta belopp ska utgå till och med år 2014.

Tidigare behandling

När det gäller frågan om kyrkoantikvarisk ersättning efter år 2009 har konstitutionsutskottet i betänkande 1998/99:KU18 s. 24, varvid utskottet förklarade sig dela kulturutskottets uppfattning (yttr. 1998/99:KrU3y), uttalat att det då var för tidigt att ange den ambitionsnivå som staten ska hålla efter den första tioårsperioden. Ambitionsnivån borde enligt utskottet läggas fast först efter uppföljning och analys och därpå följande överväganden. En utgångspunkt måste enligt utskottet, som även kulturutskottet hade betonat, vara att staten i enlighet med principbeslutet långsiktigt ska ge ersättning för vård och underhåll av de kyrkliga kulturvärdena. Överväganden om ersättningens storlek efter tioårsperiodens utgång borde, som regeringen

hade framhållit, ske först efter särskilda överläggningar mellan staten och Svenska kyrkan. Konstitutionsutskottet var mot denna bakgrund inte berett att förorda att riksdagen då tog ställning i fråga om kyrkoantikvarisk ersättning efter år 2009.

Konstitutionsutskottet ville (s. 25), liksom kulturutskottet, understryka vikten av att ett underlag för de aviserade överläggningarna om ersättningen efter år 2009 togs fram i god tid före tioårsperiodens utgång. Konstitutionsutskottet förutsatte i likhet med kulturutskottet att underlaget skulle finnas tillgängligt senast vid slutet av år 2008. Något tillkännagivande till regeringen om detta var enligt utskottets mening inte påkallat.

Beträffande skattefrihet för prästlönetillgångar efter 2010 års taxeringar förklarade sig konstitutionsutskottet (s. 30) dela skatteutskottets bedömning (yttr. 1998/99:SkU4y) att tillgångarna har en speciell karaktär och även att vissa argument i och för sig kan tala för en särbehandling av tillgångarna även i fortsättningen. Ett vägande skäl mot en mer långtgående skattebefrielse är dock reformens inriktning på ökad likställighet mellan Svenska kyrkan och andra trossamfund. Det kan också finnas anledning att väga in det förhållandet att artikel 92 i Romfördraget förbjuder konkurrensnedvridande statliga stödåtgärder. Konstitutionsutskottet ansåg i likhet med skatteutskottet att den avvägning regeringen gjort i fråga om beskattningen av prästlönetillgångar borde godtas. Under tioårsperioden 2000–2009 beskattas inte avkastningen av prästlönetillgångarna, och dessa tillgångar förmögenhetsbeskattas inte heller. Den lagtekniska utformningen innebär i sig inte något ställningstagande till vilka regler som ska gälla därefter. En förlängning av undantaget förutsätter dock ett nytt riksdagsbeslut.

Utskottet, som inte då var berett att ställa sig bakom en längre skattebefrielse, tillstyrkte regeringens förslag till lag om skattefrihet för prästlönetillgångar vid 2001–2010 års taxeringar.

Utskottets ställningstagande

I samband med stat–kyrka-reformen gjordes vissa tillägg i kulturminneslagen. En bestämmelse infördes i 4 kap. 16§ som bl.a. innebär att Svenska kyrkan har rätt till viss ersättning av staten för kulturhistoriskt motiverade kostnader i samband med vård och underhåll av de kyrkliga kulturminnena, kyrkoantikvarisk ersättning. Av betydelse är vidare att avsikten enligt proposition 1998/99:38 var att normala skatteregler efter en övergångsperiod skulle gälla även för Svenska kyrkan och att skattebefrielsen för de så kallade prästlönetillgångarna gällde under perioden 2000–2009. I propositionen förutsattes att regeringen efter överläggningar med Svenska kyrkan innan tidsperioden 2000–2009 löpte ut på nytt skulle överväga de med reformens finansiering sammanhängande frågorna och den kyrkoantikvariska ersättningens storlek.

Utskottet noterar att Kulturdepartementet har haft kontakter med Svenska kyrkan m.fl. angående den kyrkoantikvariatiska ersättningen och dess omfattning. Utskottet anser att staten även fortsättningsvis bör ta ett ansvar för att tillsammans med Svenska kyrkan stödja och stärka det kyrkliga kulturarvet. Villkoren för den kyrkoantikvariatiska ersättningen bör präglas av långsiktighet och förutsägbarhet. Utskottet förutsätter att regeringen tillsammans med Svenska kyrkan i god tid före 2014 överväger om det åtagande för vård, underhåll och brukande av det gemensamma kulturarvet som Svenska kyrkan gjort motsvaras av den kyrkoantikvariska ersättningen från staten. Diskussionen får utvisa i vad mån en översyn av åtagande och ersättning för detta bör ske inför perioden efter år 2014. Något tillkännagivande till regeringen om detta är enligt utskottets mening inte påkallat. Utskottet avstyrker med hänvisning till det anförda motion K286 (s) yrkande 3.

Begravningsverksamheten

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker ett motionsyrkande (m) om s.k. frystorkningsmetod, ett motionsyrkande (fp) om uppskjutande av gravsättning av en kremerad och ett motionsyrkande (kd) angående gravrätt, samtliga med hänvisning till pågående beredning i Regeringskansliet av Begravningsutredningens betänkande. Vidare avstyrker utskottet ett motionsyrkande (m) angående rätt att bestämma över metallen i sin kropp, med hänvisning bl.a. till sina tidigare ställningstaganden.

Motionerna

Magdalena Andersson och Jan-Everth Rådström (m) begär i motion K211 ett tillkännagivande om att frystorkning bör bli en tillåten begravningsform, och i motion K244 ett tillkännagivande om att människor ska ha rätt att bestämma över metallen i sin kropp. Beträffande den senare frågan anför de bl.a. att det är en mycket viktig etisk aspekt hur ”restprodukter” av vår kropp hanteras, att det borde finnas ett säkerställande för den avlidne om önskan finns om att metallerna ska återvändas på ett värdigt och effektivt sätt samt att det inte är förenligt med miljötänkande att inte återvinna metaller.

I motion K262 begär Christer Winbäck (fp) ett tillkännagivande om att gravsättning av en kremerad bör kunna skjutas upp för att ge möjlighet för nära familjemedlemmar att kunna begravas samtidigt.

Dan Kihlström (kd) begär i motion K352 ett tillkännagivande om anhörigas möjlighet att behålla grav och gravrätt och att kunna återfå gravrätten.

Gällande ordning

En människas kropp anses inte vara föremål för äganderätt och kroppen efter den avlidne ingår följaktligen inte i kvarlåtenskapen. Härav torde följa att rätten till t.ex. tandguld inte övergår till den avlidnes dödsbo (prop. 1990/91:10 s. 53).

Sådana delar av stoftet som inte har förbränts vid kremeringen ska, enligt 5 kap. 6 § begravningslagen (1990:1144), tillföras askurnan. Om det inte kan ske ska innehavaren av krematoriet låta förstöra delarna eller gravsätta dem inom allmän begravningsplats. I förarbetena (prop. 1990/91:10 s. 52–54) anförde föredragande statsrådet att det från bl.a. etiska synpunkter finns anledning att ifrågasätta lämpligheten av att krematoriemyndigheten tar hand om sådana delar som inte har förbränts vid kremeringen, vilket hade föreslagits av en arbetsgrupp. Det är här, anförde statsrådet, framför allt fråga om metaller som före dödsfallet infogats i den avlidnes kropp. Men det kan också vara ringar eller andra smycken som dödsboet låtit följa med stoftet vid kremeringen i syfte att resterna därav ska gravsättas med askan. Enligt statsrådets mening vore det stötande om sådana metallrester skulle kunna avyttras genom försäljning på den öppna marknaden eller på något annat liknande sätt. Därefter anfördes att det är mest förenligt med pieteten och respekten för den avlidne att även sådana delar som inte förbränns vid kremeringen tillförs askurnan eller, om detta inte går på grund av delarnas omfång, på något annat betryggande sätt gravsätts inom begravningsplatsen eller förstörs. Därmed löser man också problemet hur krematoriemyndigheten ska förfara med alla metaller som tas om hand. Föredragande statsrådet anförde även i sammanhanget att något praktiskt hinder mot att metallrester tillförs urnan inte torde föreligga samt att i de flesta av landets minneslundar strös askan inte ut utan grävs ned i jorden.

Begravningsutredningens betänkande

Begravningsutredningen har i sitt betänkande Några begravningsfrågor (SOU 2009:79) behandlat bl.a. frågor om återlämnande av gravrätt, andra begångelseformer än kremering samt tiden mellan dödsfall och gravsättning eller kremering.

Begravningsutredningen anför att en gravrättsinnehavare när som helst kan välja att återlämna sin gravrätt och att det i den situationen kan inträffa att någon vill ta över gravrätten. En bestämmelse om rätten att ansöka om att återfå en gravrätt som har återlämnats till upplåtaren föreslås införas i begravningslagen. Det klargörs att den s.k. fredningstiden, dvs. upplåtarens skyldighet att behålla gravplatsen under minst 25 år från den senaste gravsättningen, även gäller i de fall ett återlämnande av gravrätten sker av gravrättsinnehavaren. En ansökan om återfående av gravrätt ska enligt förslaget göras inom fredningstiden.

Begravningsutredningen föreslår att lagstiftningen öppnas också för andra metoder än kremering. Utredningen har valt att kalla sådana metoder för "andra begängelsemetoder". Vilka metoder som kan bli aktuella går enligt utredningen inte att säga i dagsläget. Utredningens förslag innebär att en ny begängelsemetod inte får användas innan regeringen har meddelat tillstånd till metoden som sådan. Ett tillstånd får meddelas endast om metoden är förenlig med kravet på en värdig behandling av avlidna samt även i övrigt framstår som lämplig i bl.a. etiska, miljömässiga och ekonomiska hänseenden. Liksom det i dag sker en obligatorisk tillståndsprövning enligt miljöbalken av krematorier, föreslås att det också beträffande anläggningar som ska användas för andra begängelsemetoder införs en obligatorisk tillståndsprövning enligt miljöbalken.

Tiden mellan dödsfall och gravsättning eller kremering bör enligt Begravningsutredningen förkortas. Utredningen föreslår att begravningslagen ändras så att den längsta tillåtna tiden mellan dödsfall och gravsättning eller kremering bestäms till en månad, vilket innebär en halvering av den tid som gäller i dag. Utredningen anser att det också i fortsättningen ska vara möjligt att få anstånd från tidsfristen för gravsättning eller kremering samt föreslår att huvudmannen för begravningsverksamheten ska få medge sådant anstånd, om det finns skäl för det, i upp till två månader efter dödsfallet. Ytterligare anstånd ska, anför utredningen, som i dag kunna medges av Skatteverket om det finns särskilda skäl för det.

Betänkandet är föremål för beredning i Regeringskansliet.

Tidigare behandling

Utskottet har behandlat motionsyrkanden som gäller hantering av metaller i kroppen i samband med kremering vid flera tillfällen. I betänkande 2005/06:KU18 uttalar utskottet i sitt ställningstagande att utskottet anser att det är viktigt att begravingar kan ske under former som uppfattas som värdiga. Med hänvisning därtill avstyrkte utskottet den då aktuella motionen. Därefter har utskottet, senast i betänkande 2008/09:KU7, avstyrkt motioner av denna innebörd med hänvisning till tidigare ställningstagande.

Motionsyrkanden angående bl.a. frystorkning som begravningsform behandlades senast i januari innevarande år i betänkande 2008/09:KU7.

Utskottets ställningstagande

Som utskottet uttalat tidigare är det viktigt att begravingar kan ske under former som uppfattas som värdiga. Även med beaktande av miljömässiga skäl för återvinning av metaller finner utskottet att det är mest förenligt med pieteten att även sådana delar som inte förbränns vid kremeringen tillförs askurnan eller, om detta inte går på grund av delarnas omfång, på något annat tryggsätt gravsätts inom begravningsplatsen eller förstörs, i enlighet med dagens regler. Utskottet avstyrker därför motion K244 (m).

Begravningsutredningen har i sitt betänkande behandlat bl.a. frågor om återlämnande av gravrätt, andra begängelseformer än kremering samt tiden mellan dödsfall och gravsättning eller kremering. Betänkandet, Några begravningsfrågor, är nu föremål för beredning i Regeringskansliet. Utskottet finner mot den bakgrunden inte skäl att nu ta ställning i dessa frågor. Utskottet avstyrker därför motionerna K211 (m), K262 (fp) och K352 (kd).

Statlig hjälp med avgifter till trossamfunden

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker fyra motionsyrkanden som rör statens uppbörd av trossamfunds medlemsavgifter (s, m respektive mp) med hänvisning till tidigare ställningstaganden.

Jämför reservation 2 (v, mp).

Motionerna

Lars Lilja (s) begär i motion K322 ett tillkännagivande om att frågan om statens uppbörd av trossamfunds medlemsavgifter bör ses över, och i motion K323 ett tillkännagivande om ett tidsbegränsat uppbördsansvar för Skatteverket när en medlem utträder ur Svenska kyrkan.

Lage Rahm m.fl. (mp) begär i motion K298 ett tillkännagivande om att Skatteverket ska sluta ta in avgifter åt religiösa samfund.

I motion K359 begär Fredrik Schulte (m) i denna del ett tillkännagivande om att Svenska kyrkan bör fräntas sin beskattningsrätt samt anföra att Svenska kyrkan bör inhämta sin medlemsavgift på samma sätt som andra föreningar.

Bakgrund m.m.

Av riksdagens principbeslut framgår att staten ska erbjuda Svenska kyrkan hjälp med att beräkna, debitera, redovisa och ta in avgifter från dem som är medlemmar kostnadsfritt, och att motsvarande erbjudande av jämlikhets-skäl ska kunna riktas även till andra trossamfund (prop. 1995/96:80 s. 29). Beträffande andra trossamfund än Svenska kyrkan innebär principbeslutet att hjälpen villkoras av att staten får ta ställning i varje enskilt fall och föreskriva erforderliga villkor.

Kyrkoavgift respektive avgift till trossamfund som tas in med statens hjälp tas ut med viss procentsats av den kommunalt beskattningsbara inkomstskatten. Avgiften behandlas i hanteringshänseende som en skatt. Uppgifter om tillhöriga eller avgiftsskyldiga som lämnas till Skatteverket ska gälla för helt inkomstår och avse förhållandena den 1 november året före inkomståret. Trossamfunden lämnar uppgift om antingen en enhetlig avgiftssats för samfundet eller den avgiftssats som ska gälla för varje individ.

De som ska betala avgift via skattesystemet ska ha samtyckt till det, antingen genom att trossamfundet inhämtat skriftligt samtycke från sina medlemmar eller genom att samfundets stadgar innehåller regler om skyldighet för medlemmarna att betala avgift till samfundet i den ordning som gäller för skatter och avgifter enligt skattebetalningslagen (1997:483).

Tidigare behandling

Utskottet har vid flera tillfällen tagit ställning för att staten ska biträda Svenska kyrkan och andra trossamfund med att ta in avgifter. Redan riksdagens principbeslut 1995 om ändrade relationer mellan staten och Svenska kyrkan (bet. 1995/96:KU12) innebar ett ställningstagande för en sådan ordning. Därefter har utskottet behandlat frågan under åren 1998 och 1999 och därvid hänvisat till principbeslutet.

I betänkande 2000/01:KU11 anförde utskottet att de ändrade relationerna mellan staten och Svenska kyrkan beslutades efter ett omfattande utrednings- och förhandlingsarbete, att ändringarna varit i kraft under drygt ett år och att utskottet inte fann skäl att förorda en ändring eller en omprövning av relationerna.

Även i betänkande 2003/04:KU6 förklarade sig utskottet inte vara berett att frånga principbeslutet om ändrade relationer mellan staten och Svenska kyrkan som bl.a. innebär uppbördshjälp till trossamfundet; utskottet var följaktligen inte berett att förorda att den statliga uppbördshjälp skulle tas bort.

I betänkande 2005/06:KU18 anfördes att motionsyrkanden om statlig hjälp med avgifter till registrerade trossamfund behandlats och avstyrkts tidigare under mandatperioden; utskottet vidhöll sin bedömning och fann inte skäl att ta upp frågan till närmare behandling.

Utskottets ställningstagande

De ändrade relationerna mellan staten och Svenska kyrkan, inklusive den ordning som innebär att staten erbjuder Svenska kyrkan hjälp med att beräkna, debitera, redovisa och ta in avgifter från dem som är medlemmar kostnadsfritt och att motsvarande erbjudande av jämlikhetsskäl riktas till även till andra trossamfund under vissa förutsättningar, beslutades efter ett omfattande utrednings- och förhandlingsarbete. Utskottet är inte berett att frånga principbeslutet om ändrade relationer mellan staten och Svenska kyrkan som bl.a. innebär uppbördshjälp till trossamfundet. Utskottet är följaktligen inte berett att förorda någon förändring av den statliga uppbördshjälp till trossamfundet. Utskottet avstyrker därför motionerna K322 (s), K323 (s), K298 (mp) samt motion K359 (m) i denna del.

Samförstånd och dialog mellan religiösa och kulturella grupper

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker en motion (s) om samförstånd och dialog mellan religiösa och kulturella grupper såsom tillgodosedd med hänvisning främst till att Regeringens råd för kontakt med trossamfunden tar upp de frågor som berörs i motionen.

Motionen

Alexander Gabelic (s) begär i motion K336 ett tillkännagivande om behovet av att uppmärksamma samförstånd och dialog mellan religiösa och kulturella grupper. Han anför att det finns ett uppenbart behov av att finna former för en konstruktiv dialog med företrädare för olika religiösa och kulturella grupperingar i samhället och att det är viktigt att regeringen har en direkt kontakt och dialog med företrädare för olika samfund och kulturella grupper. Diskussionen om de s.k. Mohammedkarikatyrerna för några år sedan visar enligt motionären hur svårt det är att tala om mänskliga rättigheter, yttrandefrihet och respekt för olika religioner, och globaliseringen ställer nya krav. Det är viktigt att Sveriges myndigheter och verksamheter på offentlig nivå uppmärksammar dessa frågor, anför motionären. Trossamfunden, de politiska partierna och de ideella föreningarna bör stimuleras att föra en bred dialog där såväl nationella som internationella problemställningar behandlas.

Bakgrund

År 2000 tillsattes ett särskilt råd, Regeringens råd för kontakt med trossamfunden, där det statsråd som ansvarar för frågor om trossamfund är ordförande. Rådet består av sammanlagt 18 representanter, inklusive ordförande, för staten och trossamfunden. Inom ramen för rådets verksamhet ska övergripande frågor av gemensamt intresse för staten och trossamfunden diskuteras. Syftet är att rådet ska vara ett forum för fortlöpande kontakter och utbyte av kunskap och erfarenheter. Rådet sammanträder tre till fyra gånger per år.

Vidare kan nämnas Delegationen för mänskliga rättigheter i Sverige som bildades i mars 2006 efter att regeringen i rapporten En nationell handlingsplan för de mänskliga rättigheterna 2006–2009 (skr. 2005/06:95) anfört att en delegation skulle bildas. Dess arbete kommer att pågå fram till 2010. Delegationen är en statlig myndighet som arbetar för att göra mänskliga rättigheter mer kända i Sverige. Dess främsta uppgift är att stödja kommuner, landsting och statliga myndigheter i deras arbete med mänskliga rättigheter.

Tidigare behandling

Utskottet behandlade i betänkande 2005/06:KU17 En andra nationell handlingsplan för de mänskliga rättigheterna, m.m. ett motionsyrkande om tillsättande av ett interreligiöst råd där man tar fasta på att religiösa organisationer kan och vill delta i byggandet av det goda samhället. Motionärerna anförde att Sverige behöver mer dialog och mindre konfrontation mellan religiösa och etniska grupper i landet. Utskottet, som ansåg yrkandet var tillgodosett genom att regeringen avsåg att satsa på utbildning och dialog om mänskliga rättigheter bl.a. med trossamfund, avstyrkte yrkandet.

Kulturutskottet har i betänkande 2007/08:KrU8 avstyrkt en motion om skapande av ett religions- och kulturråd med företrädare för riksdagspartierna, olika trossamfund och ledande frivilligorganisationer. Syftet med rådet föreslogs vara att diskutera svåra frågor av nationell och internationell karaktär, med utgångspunkt i en dialog om de grundvärderingar som det svenska samhället vilar på i ett alltmer mångkulturellt Sverige. Kulturutskottet avstyrkte motionen, med hänvisning till att det redan finns ett särskilt råd för kontakter med trossamfunden som bl.a. tar upp de frågor som berörs i motionen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar motionärens uppfattning om det angelägna i att det förs dialog om mänskliga rättigheter, yttrandefrihet och religionsfrihet. Genom det forum som Regeringens råd för kontakt med trossamfunden utgör liksom Delegationen för mänskliga rättigheter i Sveriges arbete för att stödja kommuner, landsting och statliga myndigheter i deras arbete med mänskliga rättigheter, får dock motionen anses tillgodosedd. Utskottet avstyrker därför motion K336 (s).

Motionsförslag som behandlats i förenklad ordning

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motioner som rör tidigare behandlade motionsförslag beträffande fri församlingstillhörighet och översyn respektive upphävande av lagen om Svenska kyrkan, Svenska kyrkans begravningsmonopol samt stimulans av debatten om värden.

I betänkandet tas upp motionsförslag som rör yrkanden beträffande fri församlingstillhörighet och översyn respektive upphävande av lagen om Svenska kyrkan, Svenska kyrkans begravningsmonopol samt stimulans av debatten om värden, vilkas huvudsakliga innebörd överensstämmer med

motionsförslag som utskottet har behandlat och avstyrkt i betänkande 2008/09:KU7. Utskottet vidhåller sin bedömning i dessa frågor och finner inte skäl att nu ta upp dem till närmare behandling.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Svenska kyrkan, punkt 1 (s, v, mp)

av Berit Andnor (s), Yilmaz Kerimo (s), Helene Petersson i Stockaryd (s), Billy Gustafsson (s), Marianne Berg (v), Phia Andersson (s), Mikael Johansson (mp) och Sinikka Bohlin (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10:Kr286 yrkande 3.

Ställningstagande

Svenska kyrkan är förpliktad att vårda och underhålla de kyrkliga kulturminnena enligt 4 kap. kulturminneslagen (1988:950). Som ersättning för kulturhistoriskt motiverade kostnader i samband med vård och underhåll av de kyrkliga kulturminnena utgår kyrkoantikvarisk ersättning till Svenska kyrkan. Det förhållandet att skattebefrielsen för prästlönetillgångar enligt lagen (1999:290) om skattefrihet för prästlönetillgångar vid 2001–2010 års taxeringar upphör, kan inte uteslutas ha betydelse för Svenska kyrkans ekonomiska förmåga att uppfylla sina förpliktelser enligt av 4 kap. kulturminneslagen.

Överenskommelsen i samband med stat–kyrka-reformen innebar att särskilda överläggningar skulle hållas mellan staten och Svenska kyrkan angående de med finansieringen av reformen sammanhängande frågorna och den kyrkoantikvariska ersättningens storlek efter år 2009. De kontakter som Kulturdepartementet och Finansdepartementet har haft med Svenska kyrkan motsvarar inte de överläggningar som förutsattes i överenskommelsen. Regeringen har således inte uppfyllt statens åtagande enligt överenskommelsen om överläggningar med Svenska kyrkan. Vi anser att regeringen bör ta upp överläggningar med Svenska kyrkan utifrån en helhetsbedömning av pågående förändringar för att finna långsiktiga överenskommelser. Detta bör ges regeringen till känna.

2. Statlig hjälp med avgifter till trossamfunden, punkt 3 (v, mp)

av Marianne Berg (v) och Mikael Johansson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2009/10:K298 och 2009/10:K322, bifaller delvis motion 2009/10:K359 i denna del och avslår motion 2009/10:K323.

Ställningstagande

Vi anser att den nuvarande ordningen som innebär att religiösa samfund men inte andra ideella föreningar ska få hjälp med uppbörd av medlemsavgifter starkt kan ifrågasättas. Det kan också ifrågasättas om det är rimligt att Skatteverket ska ägna tid och resurser åt denna uppbörd. Människor ska i Sverige fritt kunna ägna sig åt föreningsliv utan statens inblandning. Skatteverkets hjälp med uppbörd av medlemsavgifter åt religiösa samfund bör därför upphöra. Detta bör ges regeringen till känna.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2009

2009/10:K211 av Magdalena Andersson och Jan-Evert Rådström (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om frystorkning som tillåten begravningsform.

2009/10:K244 av Jan-Evert Rådström och Magdalena Andersson (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att människor ska ha rätt att bestämma över metallen i sin kropp.

2009/10:K246 av Hans Wallmark (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en fri församlingstillhörighet inom Svenska kyrkan och därmed behovet av nödvändiga lagändringar.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av lagen om trossamfundet Svenska kyrkan.

2009/10:K262 av Christer Winbäck (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om möjligheten att skjuta upp gravsättningen av en kremerad för att ge möjlighet för nära familjemedlemmar att kunna begravas samtidigt.

2009/10:K298 av Lage Rahm m.fl. (mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Skatteverket ska sluta ta in avgifter åt religiösa samfund.

2009/10:K322 av Lars Lilja (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över frågan om statens uppbörd av trossamfunds medlemsavgifter.

2009/10:K323 av Lars Lilja (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om inbetalning av kyrkoskatt i samband med utträde ur Svenska kyrkan.

2009/10:K336 av Aleksander Gabelic (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att uppmärksamma samförstånd och dialog mellan religiösa och kulturella grupper.

2009/10:K344 av Yvonne Andersson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att stimulera debatten om värden.

2009/10:K352 av Dan Kihlström (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att begravningslagen bör förtydligas när det gäller anhörigas möjlighet att behålla grav och gravrätt och att kunna återfå gravrätten.

2009/10:K359 av Fredrik Schulte (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att frånta Svenska kyrkan sin beskattningsrätt och sitt monopol på begravningsverksamheten.

2009/10:K367 av Helena Bargholtz m.fl. (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att avskaffa lagen om Svenska kyrkan.

2009/10:K385 av Jan R Andersson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att avskaffa kyrkolagen.

2009/10:Kr286 av Carina Hägg m.fl. (s):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ta upp nya överläggningar med Svenska kyrkans ledning utifrån en helhetsbedömning av nämnda förändringar för att finna långsiktiga överenskommelser.